

DIONÝZ ŠTÚR (2.4.1827 – 9.10.1893)

Beckovský rodák, známy prírodovedec a geológ, riaditeľ viedenského Ríšskeho geologického ústavu, zakladateľ modernej geológie, fytopaleontológ, botanik, geograf. Národovec, v roku 1861 podpísal Memorandum národa slovenského.

Životopis

Dionýz Štúr sa narodil **2. apríla 1827** v Beckove v rodine evanjelického učiteľa a kantora **Jozefa Štúra** a **Johany (Janky)**, rod. **Riznerovej**. Pokrstený bol ako Dionysus Rudolphus Josephus Štúr. Jeho otec Jozef Štúr pochádzal z trenčianskej vetvy štúrovcov (syn Jána Štúra), bol bratranec Samuela Štúra, otca Ľudovíta Štúra. Dionýz mal starších súrodencov, Ľudovít Jozef a Karol zomreli krátko po narodení a Karolína zomrela bezdetná v roku 1848. Rodina sa presťahovala do Vrbového, potom do Modry, kde Dionýz v roku 1839 študoval na gymnáziu. V štúdiu pokračoval na lýceu v Bratislave a v roku 1844 na viedenskej polytechnike, kde študoval matematiku, fyziku a chémiu. Pod vplyvom prof. Wilhelma Haidingera, mineralóga, a prof. Stephana Endlichera, botanika, sa začal zaujímať o prírodné vedy. Vynikal nadaním a veľkou pracovitosťou. V roku 1847 dostal štipendium na štúdium v Banskej akadémii v Banskej Štiavnici. Po štúdiu začal pracovať od roku 1850 ako geológ v novozaloženom Ríšskom geologickom ústave vo Viedni. V roku 1855 sa oženil s rakúskou Nemkou **Cecíliou Artlovou**. Manželstvo zostalo bezdetné. Naplno sa venoval práci, čo sa odzrkadlilo v kariérnom postupe. V roku 1863 bol vymenovaný za sekčného geológa ústavu, v roku 1867 za banského radcu, v roku 1873 bol povýšený na hlavného geológa, v roku 1877 sa stal zástupcom riaditeľa ústavu a v roku 1879 získal titul hlavného banského radcu. Vyvrcholením jeho kariéry bol post riaditeľa Ríšskeho geologického ústavu vo Viedni, ktorý zastával v rokoch 1885 – 1892 ako najvýznamnejší geológ krajiny. Do penzie odišiel na vlastnú žiadosť v roku 1892. Zomrel **9. októbra 1893** vo Viedni, kde bol 11.10.1893 aj pochovaný. Jeho manželka umrela v Modre v roku 1895 a bola pochovaná po boku manžela vo Viedni na ev. cintoríne. Dionýz Štúr nikdy nezabudol na skromné pomery, z ktorých vyšiel – v závete zanechal základinu 15.000 zlatých na štúdium pre chudobných študentov.

Práca

Výsledkom priekopníckej výskumnej práce Dionýza Štúra bolo vytvorenie prehľadných geologických máp Rakúsko – Uhorska, za ktoré získal na Svetovej výstave v Londýne v máji 1862 zlatú medailu. Osobne prešiel okolie Viedne, Západné Slovensko, Moravu, Táborsko, Tirolsko, Korutánsko, Chorvátsko, Sedmohradsko... Bol uznávaným vedcom. Napísal viac ako 300 vedeckých prác, z ktorých bolo 49 venovaných Slovensku – jeho vlasti. Udržoval osobné i písomné

kontakty s významnými európskymi vedcami tej doby, medzi ktorých patrili botanici a prírodovedci Lajos Haynald, Alphonse Pyramus de Candolle, Charles Darwin, Joseph Dalton Hooker, geológovia a paleontológovia Charles Lyell, Joachim Barrande, Jan Krejčí, Wilhelm Karl von Haidinger, Antonín Frič a iní.

Uctenie pamiatky

Slovensko: Meno Dionýza Štúra nesie **Štátny geologický ústav Dionýza Štúra** v Bratislave (Štátny geologický ústav vznikol v r. 1940, od 1953 do 1995 bol premenovaný na Geologický ústav D. Štúra, od 1996 do 2000 – Geologická služba SR a od 1.5.2000 ŠGÚDŠ).

Čestnú plaketu Dionýza Štúra udeľuje **Slovenskej akadémii vied (SAV)** za zásluhy v prírodných vedách.

22.5.1927 založili **Štátne banské múzeum Dionýza Štúra** v Banskej Štiavnici. Súčasné Slovenské banské múzeum vzniklo v roku 1964 zlúčením Štátneho banského múzea DŠ a Mestského múzea.

Beckov: Odhalenie **pamätnej tabule na rodnom dome** Dionýza Štúra v Beckove sa konalo v r. **1953** – na fotografii sprava akad. J. Koutek, akad. R. Kettner, v pozadí prof. J. Kamenický, dr. Ľ. Ivan, dr. V. Gašparíková, dr. J. Gašparik, miestny učiteľ obce Beckov, v pozadí vľavo prof. V. Zorkovský.

Na tabuli je text: „**V tomto dome sa narodil Dionýz**

Štúr * 2. IV. 1827 + 9. X. 1893 slovenský geológ, paleontológ a botanik svetového mena, riaditeľ Ríšskeho geologického ústavu vo Viedni. Vybudoval základy vedeckého geologického výskumu Slovenska.“

Viedeň: K príležitosti 120. výročia úmrtia, 10.10.2013, zástupcovia Geologického ústavu D. Štúra a rakúskeho Spolkového geologického ústavu odhalili vo Viedni pamätnú tabuľu v priestoroch ústavu a na viedenskom cintoríne Matzleinsdorf nový pomník.

Literatúra: Beckov 1. WillArt Nové Mesto nad Váhom 2006, s. 189-190.

Internet (výber): [https://www.geology.sk/o-nas/historia/dionyz-stur/;](https://www.geology.sk/o-nas/historia/dionyz-stur/)
http://sk.wikipedia.org/wiki/Dion%C3%BDz_%C5%A0t%C3%BAr;
<http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1758;>

Fotografie: (1)Kronika obce Beckov; (2)Medaila SAV – Dionýz Štúr: Za zásluhy v prírodných vedách – zdroj: webnoviny.sk; (3) Odhalenie pam.tab.: [https://www.geology.sk/o-nas/historia/dionyz-stur/;](https://www.geology.sk/o-nas/historia/dionyz-stur/)

Mgr. Dana Badžgoňová